

Ärende: VN/15739/2020

Tartuntatautilain muutokset

Lausunnonantajan lausunto

Kommentarer som gäller ändring av social- och hälsovårdens verksamhet samt ersättningar som ska betalas (9 a §, 79 § och 79 a §)

SAMS – samarbetsförbundet kring funktionshinder (SAMS) välkomnar en revidering av lagen om smittsamma sjukdomar. Under bekämpningen av coronaviruset har den lagliga grunden till begränsningar av individernas frihet inte alltid varit tydliga och tillräckliga. Det här är något som laglighetsövervakaren Maija Sakslin också påpekat offentligt i fråga om boenden med service dygnet runt. Då verksamheten inte har styrts och begränsats av lagen, har även intressebedömningen mellan individers behov och rättigheter och å andra sidan samhällets behov att bekämpa pandemin inte varit på önskad nivå. Balansavvägningarna har varit särskilt överproportionerade för våra målgrupper som har funktionsnedsättningar men som inte själva tillhör riskgruppen. Det har också hänt att anhöriga har känt sig tvungna att ta hem sina vuxna barn från serviceboende utan att extra stöd getts till familjer och närståendevårdarna för den ökade belastningen.

Sammanfattningsvis, kan det konstateras att en revidering av lagen är nödvändig men alla begränsningar till grundläggande mänskliga rättigheter behöver vara proportionella, nödvändiga och välavgränsade.

För övrigt förhåller sig SAMS försiktigt positivt till förslaget av professor Martin Scheinin, om att inkludera ansiktsmasktvång som ett möjligt verktyg i lagen om bekämpning av smittsamma sjukdomar. Det är ändå viktigt att uppmärksamma att många personer med funktionsnedsättningar och olika slags sjukdomar är på grund av sin funktionsnedsättning eller sjukdom hindrade av att använda masker. Detta medför också en praktisk utmaning i att kontrollera följandet av reglerna; hur kan detta göras utan att äventyra skyddet av personliga hälsouppgifter? SAMS ståndpunkt är att individers skydd för personliga hälsouppgifter bör respekteras och garanteras i alla reformer. Om en skyldighet att bära mask blir aktuellt, bör kostnaderna täckas av kommunerna och staten.

Lagen och dess tillämpning kan ha betydande konsekvenser med tanke på grundläggande rättigheter, delaktighet och välmående för personer med funktionsnedsättningar. Vi åberopar därför att en rättighetsbaserad konsekvensbedömning görs med tanke på personer med funktionsnedsättningar. Vidare är det också viktigt att den etablerade inskränkingsläran följs om grundläggande rättigheter begränsas. Alla begränsningar ska basera sig på lag och lagens omfattning och tillämpning ska vara tydligt begränsad. Likaså bör en balansering av rättigheter och intressen

beaktas för att inte utsätta individer till oproportionella och icke-nödvändiga begränsningar av rättigheterna.

I fråga om detaljmotiveringarna håller SAMS med om utlåtanden givna av Handikappforum, Kehitysvammaisten tukiliitto och Tröskel r.f. Även Invalidförbundets anmärkningar om behovet att trygga tillgången till vård samt stöd och information till egenvårdare och personliga assistenter är mycket värdefulla synpunkter som bör beaktas. SAMS understryker att personer med funktionsnedsättning ska garanteras en jämlik tillgång till hälsovården, utan att bli diskriminerade på grund av sin funktionsnedsättning och ställning inom socialvården.

SAMS understryker också att tillgången till tolkning på finlandssvenskt teckenspråk samt andra yrkesgrupper bör garanteras och beaktas också i lagen om smittsamma sjukdomar. Det här gäller så väl tolkningsbehov på boenden och inom hälsovårdens olika situationer. Utöver professionella yrkesgrupper bör det också beaktas att även anhöriga kan ibland ha en liknande funktion med tanke på kommunikationsstöd för personer med begränsad kommunikationsförmåga.

Finlands agerande gentemot COVID-19 krisen reflekterar relativt väl till målsättningarna i artiklarna 10 och 11 i FN:s funktionshinderskonvention. För att balansera rättigheterna på ett ändamålsenligt sätt uppmanar SAMS även att särskilt uppmärksamma artiklarna 14, 19, 24 och 26 i FN:s funktionshinderskonvention även i den här lagreformen.

Utöver substansfrågorna i lagen uppmanar SAMS även att fästa särskild uppmärksamhet till de svenskspråkiga översättningarna som berör grundläggande fri- och rättigheter.

Kommentarer om åtgärder för att förhindra spridning av coronavirusjukdomen inom småbarnspedagogik och vid läroanstalter (57 a §)

SAMS omfattar kommentarerna av Handikappforum och Kehitysvammaisten tukiliitto.

Kommentarer om åtgärder för att förhindra spridning av koronavirusjuka i näringsverksamhet och annan verksamhet (58 c §, 58 d §, 58 g § och bilagan samt 58 h § 1 mom.)

-

Kommentarer om åtgärder som gäller persontrafik (58 c §, 58 e § och 58 f § samt 58 h § 2 mom.)

-

Kommentarer till bestämmelserna om karantän, isolering och anvisningar (57 §, 60 §, 63 §, 67 §, 68 § och 69 §)

SAMS omfattar Invalidförbundets förslag om att personliga assistenter och närstående vårdare bör beaktas vid informationsförmedlingen av nödvändiga anvisningar. Det är också viktigt att närstående vårdare får nödvändiga hygienprodukter.

SAMS åberopar också att informationen om anvisningar bör vara lättförståelig och tillgänglig. Det är viktigt att språkliga rättigheter beaktas. Med tanke på efterföljandet av anvisningar kan det vara nödvändigt att också producera visuella och lättlästa material. Även användare av teckenspråk bör uppmärksammas här.

SAMS uppfattar att motiveringarna till 69 § är problematiska eftersom det i motiveringarna ges för givet att det kan vara nödvändigt att begränsa besök vid boenden.

Kommentarer till bestämmelserna om tillsyn, polisens rätt till information och handräckning (59 a – 59 c §, 88 a §, 89 § samtändring av polislagen)

-

Kommentarer till andra paragrafer (3 §, 24 §, 91 § och 92 §)

-

Kommentarer om den allmänna motiveringen

-

Övriga kommentarer

Alla anvisningar baserade på lagen om smittsamma sjukdomar bör finnas till ett tillgängligt och förståeligt format, på bägge nationalspråken.

Ett sammandrag av ert utlåtande skafogas tillsammandraget av utlåtandena.

SAMS – samarbetsförbundet kring funktionshinder (SAMS) välkomnar en revidering av lagen om smittsamma sjukdomar. Under bekämpningen av coronaviruset har den lagliga grunden till begränsningar av individernas frihet inte alltid varit tydliga och tillräckliga. Det här är något som laglighetsövervakaren Maija Sakslin också påpekat offentligt i fråga om boenden med service dygnet runt. Då verksamheten inte har styrts och begränsats av lagen, har även intressebedömningen mellan individers behov och rättigheter och å andra sidan samhällets behov att bekämpa pandemin inte varit på önskad nivå. Balansavvägningarna har varit särskilt överproportionerade för våra målgrupper som har funktionsnedsättningar men som inte själva tillhör riskgruppen. Det har också hänt att anhöriga har känt sig tvungna att ta hem sina vuxna barn från serviceboende utan att extra stöd getts till familjer och närstående vårdarna för den ökade belastningen.

Sammanfattningsvis, kan det konstateras att en revidering av lagen är nödvändig men alla begränsningar till grundläggande mänskliga rättigheter behöver vara proportionella, nödvändiga och välavgränsade.

För övrigt förhåller sig SAMS försiktigt positivt till förslaget av professor Martin Scheinin, om att inkludera ansiktsmasktvång som ett möjligt verktyg i lagen om bekämpning av smittsamma sjukdomar. Det är ändå viktigt att uppmärksamma att många personer med funktionsnedsättningar och olika slags sjukdomar är på grund av sin funktionsnedsättning eller sjukdom hindrade av att använda masker. Detta medför också en praktisk utmaning i att kontrollera följandet av reglerna; hur kan detta göras utan att äventyra skyddet av personliga hälsouppgifter? SAMS ståndpunkt är att individers skydd för personliga hälsouppgifter bör respekteras och garanteras i alla reformer. Om en skyldighet att bära mask blir aktuellt, bör kostnaderna täckas av kommunerna och staten.

Lagen och dess tillämpning kan ha betydande konsekvenser med tanke på grundläggande rättigheter, delaktighet och välmående för personer med funktionsnedsättningar. Vi åberopar därför att en rättighetsbaserad konsekvensbedömning görs med tanke på personer med

funktionsnedsättningar. Vidare är det också viktigt att den etablerade inskränkingsläran följs om grundläggande rättigheter begränsas. Alla begränsningar ska basera sig på lag och lagens omfattning och tillämpning ska vara tydligt begränsad. Likaså bör en balansering av rättigheter och intressen beaktas för att inte utsätta individer till oproportionella och icke-nödvändiga begränsningar av rättigheterna.

I fråga om detaljmotiveringarna håller SAMS med om utlåtanden givna av Handikappforum, Kehitysvammaisten tukiliitto och Tröskel r.f. Även Invalidförbundets anmärkningar om behovet att trygga tillgången till vård samt stöd och information till egenvårdare och personliga assistenter är mycket värdefulla synpunkter som bör beaktas. SAMS understryker att personer med funktionsnedsättning ska garanteras en jämlik tillgång till hälsovården, utan att bli diskriminerade på grund av sin funktionsnedsättning och ställning inom socialvården.

SAMS understryker också att tillgången till tolkning på finlandssvenskt teckenspråk samt andra yrkesgrupper bör garanteras och beaktas också i lagen om smittsamma sjukdomar. Det här gäller så väl tolkningsbehov på boenden och inom hälsovårdens olika situationer. Utöver professionella yrkesgrupper bör det också beaktas att även anhöriga kan ibland ha en liknande funktion med tanke på kommunikationsstöd för personer med begränsad kommunikationsförmåga.

Finlands agerande gentemot COVID-19 krisen reflekterar relativt väl till målsättningarna i artiklarna 10 och 11 i FN:s funktionshinderskonvention. För att balansera rättigheterna på ett ändamålsenligt sätt uppmanar SAMS även att särskilt uppmärksamma artiklarna 14, 19, 24 och 26 i FN:s funktionshinderskonvention även i den här lagreformen.

Utöver substansfrågorna i lagen uppmanar SAMS även att fästa särskild uppmärksamhet till de svenskspråkiga översättningarna som berör grundläggande fri- och rättigheter.

Vartio Elias
SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf - Verksamheten
Juridiskt ombud